

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУТИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова Приймальної комісії

академік НАМН України професор

Ю. В. Вороненко

« 28 » 02 2017 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ
за науковою спеціалізацією
«ГІГІЄНА ТА ПРОФЕСІЙНА ПАТОЛОГІЯ»
(медичні науки)
14.02.01

Київ - 2017 рік

Програма підготовки для вступу в аспірантуру за науковою спеціалізацією «гігієна та професійні хвороби» (медичні науки) розроблена співробітниками кафедр – кафедри медицини праці, психофізіології та медичної екології; та гігієни і екології людини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика згідно з Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII, Наказом Міністерства Охорони Здоров'я України № 61 від 10. 04. 1992 року та Наказу МОЗ України від 10.12.2010 року №1088 «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів», та передбачає підготовку лікарів за спеціальностей: «авіаційна та космічна медицина», «гігієна дітей та підлітків», «гігієна праці», «гігієна харчування», «загальна гігієна», «комунальна гігієна», «лабораторні дослідження факторів навколишнього середовища», «лабораторні дослідження фізичних факторів навколишнього середовища», «лабораторні дослідження хімічних факторів навколишнього середовища», «професійна патологія», «психофізіологія», «радіаційна гігієна», «суднова медицина», до вступних іспитів.

Рецензенти:

Чернюк В.І., доктор медичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут медицини праці НАМН України»;

Івахно О.П., доктор медичних наук, професор, професор кафедри гігієни харчування та дітей та підлітків НМАПО імені П.Л. Шупика.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зміст програми вступних іспитів до аспірантури охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь й практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту для наукової роботи в галузі гігієни та професійної патології та інших споріднених галузей профілактичної медицини, а також для подальшої самостійної практичної роботи на лабораторних, виробничих та клінічних базах кафедри, під час проходження аспірантури.

Лікарі-спеціалісти за спеціальностями: «авіаційна та космічна медицина», «гігієна дітей та підлітків», «гігієна праці», «гігієна харчування», «загальна гігієна», «комунальна гігієна», «лабораторні дослідження факторів навколишнього середовища», «лабораторні дослідження фізичних факторів навколишнього середовища», «лабораторні дослідження хімічних факторів навколишнього середовища», «професійна патологія», «психофізіологія», «радіаційна гігієна», «суднова медицина», при вступі в аспірантуру повинні володіти базовими знаннями з гігієни та професійної патології, обґрунтовано відповідати на запитання екзаменаційних білетів та вміти розв'язувати ситуаційні й тестові задачі.

Для визначення рівня знань і навичок вступник складає іспит для вступу в аспірантуру. В разі успішного складання іспиту, вступник зараховується до аспірантури, після закінчення якої отримує посвідчення встановленого

Програма
вступних іспитів до аспірантури
за спеціальністю 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»
(медичні науки)

1	Загальна гігієна
1.1	Історія розвитку гігієни. Вплив суспільно-економічних умов на розвиток гігієнічної науки. Виникнення та розвиток санітарно-епідеміологічної служби України, її внесок в розвиток охорони здоров'я
1.2	Оточуюче середовище людини, його складові, шляхи впливу на здоров'я населення. Санітарна екологія
1.3	Поняття гігієнічного комфорту, адаптації, компенсації і декомпенсації організму. Принципи гігієнічного нормування факторів зовнішнього середовища
1.4	Науково-технічний прогрес, його вплив на соціально-економічні та гігієнічні умови населення. Урбанізація та її гігієнічне значення
1.5	Методи дослідження в гігієні. Методи прогнозування
1.6	Фізичні фактори оточуючого середовища та їх вплив на організм людини в умовах населених міст та виробництва. Температура, вологість, атмосферний тиск, швидкість руху повітря, іонізація. Статичний електрострум, електромагнітні поля, діапазони радіохвиль. Механічне коливання (вібрація, шум, інфразвук) квантове випромінювання (ультрафіолетове, видиме, інфрачервоне). Іонізуюча радіація
1.7	Хімічні фактори оточуючого середовища та їх вплив на організм людини в умовах населених міст та виробництва
1.8	Вплив на організм людини пилу та інших атмосферних забруднювачів, шкідливих речовин в повітрі виробничих приміщень, воді та харчових продуктах
1.9	Хімічний склад ґрунту та його можливий вплив на організм людини
1.10	Міграція токсичних і радіоактивних речовин в оточуючому середовищі
1.11	Біологічні фактори оточуючого середовища та їх вплив на організм людини
1.12	Соціальні фактори, їх роль в формуванні оточуючого середовища і здоров'я населення
1.13	Особиста гігієна і санітарна культура
1.14	Значення режиму праці і відпочинку, закаливання, спосіб життя, звички в формуванні здоров'я. Санітарне виховання населення
1.15	Роль гігієнічних заходів у вирішенні основних задач охорони здоров'я: зниження захворюваності, продовження життя, підвищення працездатності населення
2	Комунальна гігієна
2.1	Вплив атмосферного повітря на здоров'я населення та його санітарні

	умови життя. Особливості атмосферного повітря в умовах науково-технічного прогресу. Основні принципи гігієнічного нормування та система оздоровчих заходів в санітарній охороні атмосферного повітря. Основи організації санітарно-захисних зон. Законодавство з санітарної охорони атмосферного повітря
2.2	Вода як найважливіший фактор оточуючого середовища - фізіологічне і гігієнічне значення. Водяний фактор інфекційної та неінфекційної захворюваності населення. Сучасні принципи нормування та основні гігієнічні вимоги до якості питної води, санітарне законодавство. Методи покращення якості питної води (очищення та знезаражування)
2.3	Наукові основи сучасної охорони ґрунту. Роль ґрунту в розповсюдженні та виникненні інфекційних захворювань, інвазій, захворювань неінфекційної природи. Розвиток санітарного законодавства в області санітарної охорони ґрунту та очищення населених місць
2.4	Вплив житлових умов на здоров'я та побут населення
2.5	Шум в містах та його вплив на організм людини. Гігієнічне обґрунтування допустимих рівнів міського шуму. Гігієнічне значення зелених насаджень
3	Гігієна харчування
3.1	Теоретичні основи раціонального харчування. Рекомендовані величини фізіологічних потреб в харчових речовинах та енергії для різних вікових та професійних груп
3.2	Залежність потреби в їжі від професійної діяльності, статі, віку, заняття спортом та інші
3.3	Патологічні процеси в організмі при порушенні харчування
3.4	Харчові отруєння. Профілактика
4	Гігієна дітей та підлітків
4.1	Основні критерії оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Фізичний розвиток як показник здоров'я. Вікова структура захворюваності
4.2	Вплив соціальних та біологічних факторів на стан здоров'я дитячого населення
4.3	Основні види діяльності в дитячому та підлітковому віці, особливості їх гігієнічного нормування. Гігієнічні принципи організації учбово-виробничого процесу
4.4	Поняття про режим дня. Гігієнічне обґрунтування трудових навантажень. Гіподинамія, її профілактика
4.5	Особливості впливу виробничих факторів на організм підлітків. Професійна орієнтація та лікарсько-професійна консультація для підлітків. Медичні протипоказання до різних видів трудової діяльності підлітків
5	Радіаційна гігієна
5.1	Основні закономірності біологічної дії іонізуючих випромінювань. Дія іонізуючих випромінювань на клітину та багатоклітинний організм.

	Залежність біологічної дії іонізуючих випромінювань від дози опромінювання розподілу дози в часі та опроміненому організмі. Основні види променевого ураження організму. Детермінантні, стохастичні та генетичні ураження
5.2	Природний радіаційний фон та його джерела: космічне випромінювання, розсіяні радіонукліди земного та радіонукліди космогенного походження
5.3	Техногенний радіаційний фон та його джерела, дози опромінювання, що створюються джерелами індустріального радіаційного фону та її оцінка
5.4	Основні джерела іонізуючих випромінювань, які використовуються в народному господарстві, медицині та інших галузях діяльності людини. Протирадіаційний захист при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань як гігієнічна проблема та шляхи її реалізації
5.5	Гігієнічні аспекти радіаційної безпеки населення. Основні джерела опромінювання населення. Радіаційні та ядерні аварії, чинники, що визначають їх небезпеку для населення та навколишнього середовища
5.6	Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Радіаційна обстановка на територіях, які зазнали радіоактивного забруднення. Концепція безпечного мешкання населення на територіях, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи
6	Гігієна праці та професійні захворювання
6.1	Професійні шкідливості. Гігієнічна класифікація праці
6.2	Виробничо-зумовлені та професійні захворювання, їх місце в загальній захворюваності. Класифікація професійних хвороб. Загальні вимоги і підходи до встановлення зв'язку захворювань з умовами праці
6.3	Профілактика виробничо-зумовлених та професійних захворювань. Санітарно-гігієнічні, інженерно-технічні та адміністративні заходи профілактики. Граничнодопустимі рівні впливу у виробничих умовах. Засоби індивідуального захисту. Попередні та періодичні медичні огляди
6.4	Виробничі отрути, гігієнічна характеристика. Професійні отруєння: класифікація, клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.5	Виробничі канцерогенні фактори, класифікація за Міжнародною агенцією з дослідження раку, виробничі канцерогенна небезпека (виробництва, технології). Професійний рак: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.6	Виробничий пил та його вплив на організм. Гігієнічна характеристика виробничого пилу. Хронічний пиловий бронхіт, хронічне обструктивне захворювання легень, пневмокониози: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.7	Фізичні фактори виробничого середовища, шум, ультразвук, вібрація. Гігієнічна характеристика. Захворювання, пов'язані з впливом шуму та

	вібрації: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.8	Електромагнітні поля радіодіапазону, класифікація та гігієнічна характеристика. Захворювання пов'язані з впливом електромагнітних полів радіодіапазону: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.9	Оптичні випромінювання (видиме світло, лазерне, інфрачервоне та ультрафіолетове випромінювання), гігієнічна характеристика. Захворювання пов'язані з впливом оптичних випромінювань: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.10	Іонізуюче випромінювання, класифікація, гігієнічна характеристика. Медичний контроль при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючого випромінювання. Захворювання пов'язані з впливом іонізуючого випромінювання: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.11	Метеорологічні фактори класифікація, гігієнічна характеристика. Захворювання пов'язані з впливом несприятливих умов метеорологічних факторів: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.12	Виробничі біологічні фактори, класифікація, гігієнічна характеристика. Професійні захворювання при дії біологічних факторів: клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.13	Виробничі алергени, класифікація, гігієнічна характеристика. Професійні алергози (шкіри, органів дихання, органа зору): клініка, діагностика, лікування, профілактика
6.14	Важкість парці. Фізіологічні особливості динамічної та статичної роботи. Захворювання, які обумовлені важкістю праці: клініка, діагностика, лікування, профілактика*
6.15	Напруженість праці. Захворювання, які обумовлені напруженістю праці: клініка, діагностика, лікування, профілактика

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
при вступі в аспірантуру
за спеціалізацією 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»**

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень абітурієнта
I. Початковий	2	Вступник відтворює недостатню частину (до 50 %) матеріалу, передбаченого Програмою. Не достатньо володіє додатковими матеріалами та інформацією, передбаченими Програмою.

II. Середній	3	Вступник відтворює достатню частину (51 – 70 %) матеріалу, передбаченого Програмою. Не володіє додатковими матеріалами та інформацією, передбаченими Програмою.
III. Достатній	4	Вступник відтворює значну частину (71 – 90 %) матеріалу, передбаченого Програмою. Володіє додатковими матеріалами та інформацією, передбаченими Програмою.
IV. Високий	5	Вступник відтворює значну частину (91 – 100 %) матеріалу, передбаченого Програмою. Вільно володіє додатковими матеріалами та інформацією, передбаченими Програмою.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна гігієна

1. Загальна гігієна : Навч. посіб. / І. В. Сергета [та ін.]. - Т. : Укрмедкнига, 1999. - 132 с.
2. Загальна гігієна та екологія людини : Навч. посіб. / В. Г. Бардов [та ін.] ; ред. В. Г. Бардов, І. В. Сергета. - Вінниця : Нова книга, 2002. - 216 с.
3. Даценко І. І. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології: Підручник / І. І. Даценко, Р. Д. Габович. – К.: Здоров'я, 2004. - 790 с.

2. Комунальна гігієна

1. Комунальна гігієна : Підручник / За ред.: Є.Г. Гончарука. - К. : Здоров'я, 2006. - 792 с.

3. Гігієна харчування

1. Гігієна харчування з основами нутриціології : у 2 кн.: Підручник / За ред.: В.І. Ципріяна. - К. : Медицина, 2007. - Кн. 1. - 2007. - 527 с.
2. Гігієна харчування з основами нутриціології : у 2 кн.: Підручник / За ред.: В.І. Ципріяна. - К. : Медицина, 2007. - Кн. 2. - 2007. - 543 с.

4. Гігієна дітей та підлітків

1. Гигиена детей и подростков : Учеб. пособие. / Ред.: М. М. Надворный. - Одесса: Пресс-курьер, 2014. - 263 с.
2. Гігієна дітей та підлітків : Підручник / За ред.: В.І. Берзіня. - К. : Асканія, 2008. - 303 с.

5. Радіаційна гігієна

1. Радіаційна гігієна : Підручник / За ред.: В. Я. Уманського, С. Т. Омельчука. - Донецьк : Норд-Прес, 2009. - 142 с.

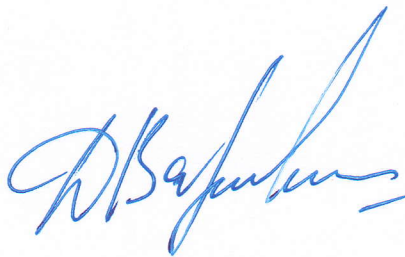

2. Радіаційна гігієна : Підручник / За ред.: В. О.Мурашко. - Вінниця : Нова кн., 2013. - 376 с.

6. Гігієна праці та професійна патологія

1. Гігієна праці : Підручник / За ред.: Ю. І. Кундієва, О. П. Яворовського, А.М. Шевченко [та ін.]. – Київ: Медицина, 2012. – 904 с.
2. Посібник з професійних хвороб : Навчальний посіб / О.В. Бродик, М.О. Абрагамович, І.Г. Гайдучок [та ін.]; Львів. нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького [та ін.]. – Львів, 2010. – 185 с.
3. Професійні хвороби : Підручник. / В.А. Капустник, І.Ф. Костюк, Г.О. Бондаренко [та ін.]. – К.: Здоров'я, 2011. – 478 с.
4. Ткачишин В. С. Професійні хвороби : Підручник. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2011. – 895 с.
5. Хухліна О. С. Внутрішня медицина та професійні хвороби: діагностика та лікування: Навчальний посібник / О. С. Хухліна. – Чернівці: БДМУ, 2013. – 367 с.

Голова предметної комісії
завідувач кафедри медицини
праці, психофізіології та
медичної екології

Д. В. Варивончик